

Schengen: Euroopa piirideta ala

Euroopa Liidus passita reisimist võimaldav Schengeni ala on Euroopa integratsiooni üks selgematest saavutustest. Tutvume sellega lähemalt.

Autod piirikontrolli järjekorras

Mis on Schengeni ala?

Schengeni ala on üks Euroopa Liidu alustalasid. See loodi passikontrollide kaotamisega 1995. aastal. ELi kodanikel on sellest ajast olnud vaba liikumise õigus. See tähendab, et nad võivad elada, õppida, töötada ja pensionipõlve veeta kõikjal ELis. Schengeni alast saavad kasu ka turistid ja ettevõtjad.

Schengeni riigid

Schengeni ala hõlmab 27 riiki: neist 23 on ELi liikmesriigid ja neli asuvad väljaspool liitu. Need on Island, Norra, Šveits ja Liechtenstein.

Schengeni alasse kuuluvad peaaegu kõik liikmesriigid, välja arvatud kaks: Iirimaa, kellel on loobumisklausel, ning Küpros, kes on Schengeni ala kandidaatriik.

Schengeni alaga on ühinenud ka neli ELi mittekuuluvat riiki: Island, Norra, Šveits ja Liechtenstein.

Lisateave

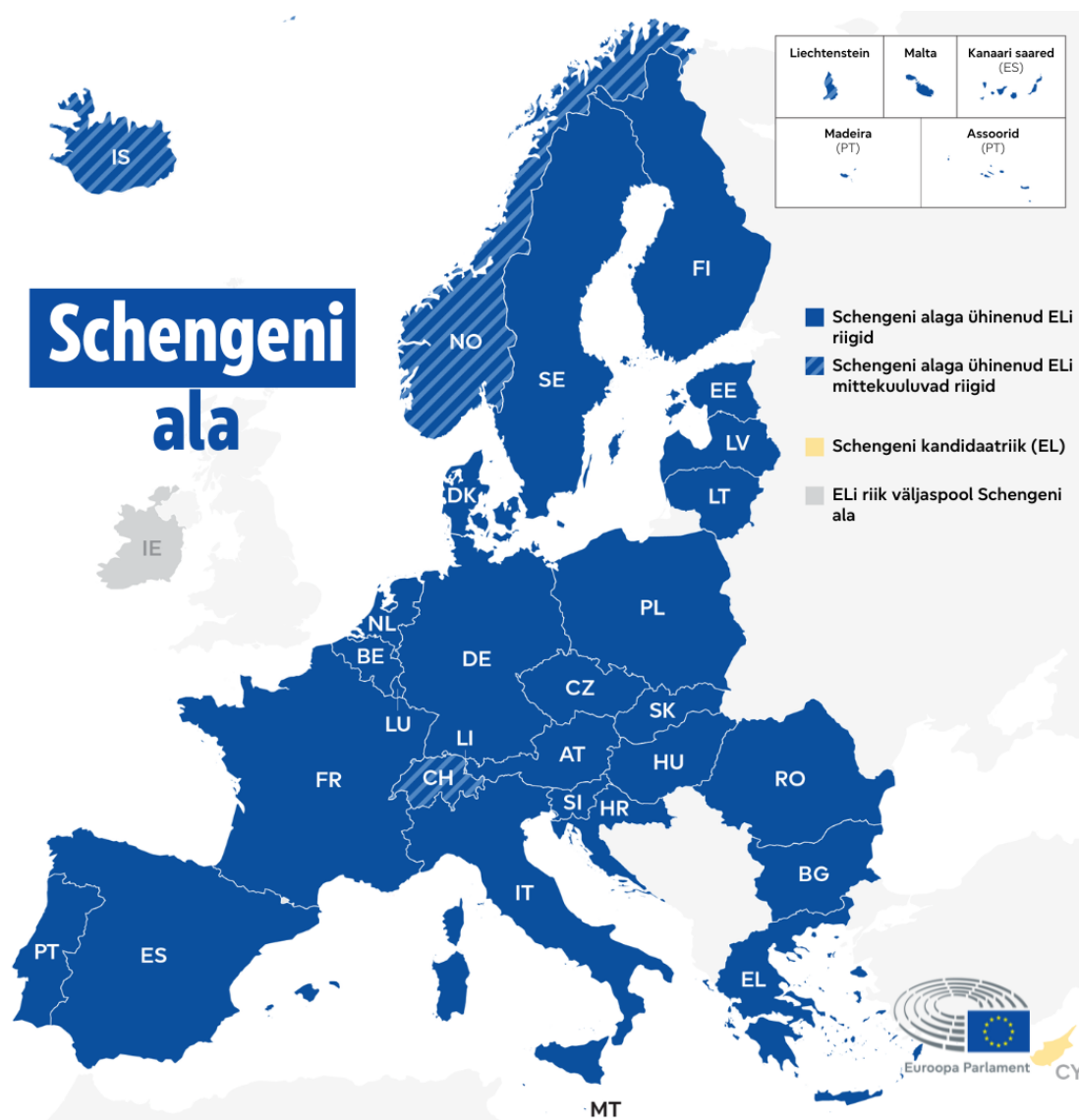
[Uri lähemalt Schengeni ala laienemise kohta](#)

Eesmärk ja kasu

[Miljonid inimesed](#) reisivad iga päev üle ELi sisepiiride. Vaba liikumine võib praktikas tähendada eri õigusi eri inimestele, nagu näiteks turistidele või peredele.

Kõik ELi kodanikud võivad viibida kehtiva passi või isikutunnistuse alusel teises ELi riigis turistina kuni kolm kuud. Samuti võivad nad elada teises liikmesriigis töö tõttu ning seejuures on neil õigus võrdsele kohtlemisele selle riigi kodanikega. Ettevõtjatel on asutamisvabadus ja üliõpilastel on õigus õppida kõikjal ELis.

ELi sisepiiride sulgemine tooks kaasa suuri kulusid ja takistaks 1,7 miljoni inimese piiriülest pendelrännet.

Julgeoleku tagamine

Schengeni eeskirjadega kaotatakse sisepiirikontroll ning samas ühtlustatakse ja tugevdatakse Schengeni ala välispiiride kaitset. Schengeni alasse sisenenud inimesed võivad reisida ühest riigist teise ilma piirikontrolli läbimata. Riigi ametiasutused võivad siiski inimesi sisepiiridel või nende lähedal kontrollida, kui politsei teabest ja kogemustest lähtuvalt on vaja järelevalvet ajutiselt suurendada.

Schengeni eeskirjadega nähakse ka ette ühine viisapoliitika kolmandate riikide reisijate lühiajalise ELis viibimise jaoks ning aidatakse osalevatel riikidel ühendada kuritegevuse vastases võitluses jõud, tehes [politsei- ja õiguslast koostööd](#).

1995. aastal loodi [Schengeni infosüsteem](#), mis on kõige laialdasemalt kasutatav ja suurim julgeoleku- ja piirihaldusteabe jagamise süsteem Euroopas. 2023. aasta märtsis süsteemi tugevdati täiustatud teabevahetussüsteemidega ja uut tüüpi biomeetriliste andmetega. Samuti said teised ELi asutused, nagu Europol, sellele juurdepääsu.

Schengeni ala on üks Euroopa Liidu alustalasid

Välis- ja sisepiirid

Vaba liikumise piirangud Schengeni alal

Schengeni eeskirjad lubavad kriiside korral ajutise sisepiirikontrolli taaskehtestamist. Mitu riiki on seda ka teinud, näiteks Covid-19 ajal või julgeolekuprobleemide kasvamisel.

Parlament on korduvalt kritiseerinud sisepiirikontrollide jätkumist Schengeni alal ja soovib neid lubada ainult viimase abinõuna. 17. aprilli 2020. aasta [resolutsioonis](#) ELi kooskõlastatud tegevuse kohta pandeemia vastu võitlemisel kutsus parlament liikmesriike üles võtma sisepiirikontrolli kehtestamisel ja pikendamisel vastu ainult vajalikud ja proportsionaalsed meetmed, rõhutades vajadust naasta täielikult toimivasse Schengeni piirkonda.

2024. aasta aprillis kiitis parlament heaks [Schengeni eeskirjade ajakohastatud versiooni](#), millega kehtestatakse sisepiirikontrollile selged ajalised piirangud. Riikidel on kuni kaheks aastat lubatud ajutiselt taaskehtestada piirikontroll, et reageerida tõsistele ohtudele, nagu terrorism või suuremahuline ebaseaduslik ränne. Rahvatervisealaste hädaolukordade ajal võib komisjon lubada kontrolli kuni kuueks kuuks.

Välispiiride kindlustamine

Hästi hallatud ELi välispiir on Schengeni ala jaoks hädavajalik. See aitab varakult avastada ohte, toetab seaduslikku piiriületust ja tagab vaba liikumise ELis. ELi 2023-2027. aasta strateegia eesmärk on tugevdada piirihaldust, austades samal ajal inimõigusi.

Vastutus välispiiride haldamise eest on jagatud ELi riikide ja ELi vahel. Frontex on ELi agentuur, mis teeb koostööd liikmesriikide ametiasutustega, et kaitsta piire ja võidelda piiriülese kuritegevuse vastu. See agentuur koordineerib ja toetab Euroopa integreeritud piirihaldust.

2023. aasta aprillis reformis EL ka oma rändereegleid, et muuta Schengeni ala tulevaste kriiside suhtes vastupidavamaks. Muudatused keskenduvad ajutise piirikontrolli paremale juhtimisele ja Schengeni hindamise parandamisele, et lahendada kiiresti ELi riikides esinevad probleemid.

Probleemid ja ELi pakutavad lahendused

Probleemid on toonud [piirihalduspoliitikas](#) kaasa märkimisväärseid muudatusi. Näiteks on loodud vahendid ja ametiasutused nagu Schengeni infosüsteem, viisainfosüsteem, Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet (Frontex) ning [Euroopa Liitu sisenemise ja sellest lahkumise registreerimise süsteem](#) Schengeni ala välispiiridel.

2021. aasta juulis vastu võetud resolutsioonis kiitis parlament heaks uue [varjupaiga-, rände- ja integratsioonifondi \(AMIF\)](#) eelarve aastateks 2021–2027, mis suurendati 9,88 miljardi euroni. Fond aitab tugevdada ühist varjupaigapoliitikat, arendab seaduslikku rännet vastavalt liikmesriikide vajadustele, toetab kolmandate riikide kodanike integratsiooni ja võitleb ebaseadusliku rändega. Rahalised vahendid aitavad ka liikmesriikidel jagada pagulaste ja varjupaigataotlejate vastuvõtmise vastutust õiglasemalt.

Fond teeb tihedat koostööd uue [sisejulgeolekufondiga \(ISF\)](#), keskendudes piiriüleste ohtudega võitlemisele nagu näiteks terrorismi, organiseeritud kuritegevuse ja küberkuritegevus. Sisejulgeolekufond sai parlamendilt 2021. aasta juuli täiskogul heakskiidu ning sellele eraldati 1,9 miljardi euro suurune eelarve.

Reisijad, kes viisat ei vaja, läbivad edaspidi kontrolli juba enne ELi saabumist. Selleks kasutatakse [ELi reisiinfo ja -lubade süsteemi](#) (ETIAS), mis võimaldab avastada kurjategijaid, [terroriste](#) ja muid ohtlikke isikuid enne nende ELi saabumist. Kontrollid hakkavad toimima [2025](#).

aastast.

Artikkel avaldati algselt 2019. aasta juunis ja seda ajakohastati viimati 2025. aasta jaanuaris.